

профілактичну діяльність та управління в умовах кризи. Перші два види діяльності повинні здійснюватися на постійній основі [2, с. 290].

Важливим елементом антикризового управління на постійній основі є ризик-менеджмент. Відтак, для забезпечення ефективності фінансового регулювання доцільно розробити інституційний механізм управління банківськими ризиками, націлений на розвиток стійкого фінансового ринку, привабливого для вітчизняних та іноземних інвесторів. Головними завданнями для банків в умовах глобальної кризи є проблема пошуку інструментів і методів залучення капіталу, що забезпечують їхню стійкість.

Література

1. Хоггарт Г. Разрешение банковских кризисов: основные инструменты и издержки / Г. Хоггарт, Дж. Рейдхилл, П. Синклер // Банки: мировой опыт. – 2011. – № 34. – С. 106–115.

2. Тарасевич Н. В. Антикризове управління діяльністю банків в сучасних умовах / Н. В. Тарасевич, А. М. Литвиненко // Економіка і організація управління. – 2014. – Вип. 1-2 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eiou_2014_1-2_42.

УДК 378.014.543

Царенко І. О.,

Центральноукраїнський національний технічний університет

ФІНАНСУВАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ ЗНАНЬ

Розвиток вищої освіти в сучасних умовах зазнає значних змін не лише під впливом економіки знань та компетентностей, а й в межах 4-ї промислової революції, яка, як зазначалося на Всесвітньому економічному форумі в 2017 році, повинна змінити вимоги до вищої освіти щодо вдосконалення дослідницької діяльності університетів та процесу комерціалізації їх результатів. У таких умовах все більш актуалізуються ідеї Triple Helix, яка визначає, що потенціал для інновацій та економічного розвитку в суспільстві знань полягає в більш значній ролі університету. Нині університети мають стати не лише продуцентами освітніх послуг, а й центром генерування ідей, акумулювання інновацій. Проте, аби забезпечити таку роль університетів у сучасній економіці вкрай важливим є відповідне їх фінансування.

В якості доказу наводимо наступне твердження, що найслабші національні системи вищої освіти – це ті, що мають низький рівень державного фінансування та досить високий державний контроль [1].

Далі, вважаємо за необхідне проаналізувати системи ранжування вищої освіти, зокрема Universitas21 та QS, які відображають рівень конкурентоспроможності національних систем вищої освіти у глобальному вимірі (див. табл. 1).

Таблиця 1

Порівняльна характеристика позицій та абсолютних балів країн світу відповідно до рейтингу Universitas 21 та QS Higher Education System Strength Rankings

Країна	2016 U21	2016 QS	Різниця позицій	2016 U21	2016 QS	Різниця балів
1	2	3	4	5	6	7
США	1	1	-	100	100	-
Швейцарія	2	12	+10	87.2	74.5	-12,7
Великобританія	4	2	-2	84.3	98.5	14,2
Данія	3	23	+20	84.8	62.1	-22,7
Швеція	5	14	+9	82.2	73.1	-9,1
Сінгапур	8	21	+13	80.6	62.3	-18,3
Канада	9	5	-4	79.6	90.2	10,6
Нідерланди	7	7	-	81.6	84.8	3,2
Фінляндія	6	19	+13	82.0	66.9	-15,1
Австралія	10	4	-6	77.6	92.6	15
Австрія	13	29	+16	74.7	49.1	-25,6
Бельгія	11	15	+4	75.7	71.6	-4,1
Норвегія	12	32	+20	75.3	46.6	-28,7
Гонконг	15	20	+5	70.9	66.7	-4,2
Нова Зеландія	14	16	+2	70.9	70.2	-0,7
Німеччина	16	3	-13	70.3	94	23,7
Ізраїль	18	28	+10	67.6	50.1	-17,5
Франція	17	5	-12	68.3	89	20,7
Ірландія	19	-	-19	65.2		-65,2
Японія	20	10	-10	64.2	78.5	14,3
Тайвань-Китай	21	17	-4	62.4	68.1	5,7
Корея	23	9	-14	59.7	80.1	20,4
Іспанія	24	11	-13	58.3	75.3	17
Чехія	22	38	+16	60.0	31.8	-28,2
Малайзія	27	27	-	54.4	52.9	-1,5
Саудівська Аравія	28	36	+8	53.8	36.5	-17,3
Португалія	25	35	+10	56.6	40.3	-16,3
Італія	29	13	-16	53.8	73.4	19,6
Словенія	26		-26	56.0		-56
Китай	30	8	-22	51.8	83.5	31,7
Угорщина	31		-31	51.6		-51,6
Польща	32	43	+11	50.8	20	-30,8

1	2	3	4	5	6	7
Росія	34	26	-8	49.1	59.8	10,7
Чилі	33	31	-2	49.7	46.7	-3
Греція	36	41	+5	47.0	24.6	-22,4
Україна	42	45	+3	42.1	16.6	-25,5
Південна Африка	37	30	-7	45.6	47.1	1,5
Словаччина	35		-35	47.8		-47,8
Сербія	39		-39	43.9		-43,9
Туреччина	45	39	-6	40.7	26.1	-14,6
Аргентина	40	18	-22	43.7	67.6	23,9
Бразилія	38	22	-16	45.1	62.2	17,1
Хорватія	46		-46	40.5		-40,5
Румунія	41		-41	42.4		-42,4
Болгарія	48		-48	39.2		-39,2
Мексика	43	33	-10	41.3	46.2	4,9
Тайланд	44	37	-7	40.7	33.3	-7,4
Іран	47		-47	39.7		-39,7
Індія	49	24	-25	38.0	60.9	22,9
Індонезія	50	42	-8	36.9	21.7	-15,2

Джерело: побудовано автором на основі [2; 3]

Аналізуючи дані табл. 1, спостерігаємо, що жодна з країн, окрім США (аналогічні лідируючі позиції в обох рейтингах) та Нової Зеландії (різниця в 0,7 балів), не має аналогічних балів, навпаки, спостерігаємо, значні відхилення, наприклад: Великобританія (84,3 бали в межах U21; 98,5 бали в межах QS), Данія (84,8 - U21; 62,1 – QS), Швейцарія (87,2 - U21, 74,5 – QS), Швеція (82,2 - U21, 73,1 – QS).

Таким чином, вважаємо за необхідне відмітити, що методологія того чи іншого рейтингу є визначальною при формуванні позицій, що спричиняє дисонанс для національних систем вищої освіти та державних інституцій, що зобов'язані формувати механізм посилення конкурентних переваг у міжнародному вимірі серед основних стейкхолдерів, адже аби закріпити конкурентоспроможність у глобальному вимірі слід обирати ту чи іншу стратегію, особливо це стосується країн транзитивної економіки, до яких відноситься і Україна, для яких реформування носить не лише інституційний характер, а й стратегічний, адже дає змогу визначити курс країни у перспективі. Проте, в умовах відкритості освітнього середовища, на наш погляд, ступінь фінансування є також вкрай важливим.

Підтвердженням чого, вважаємо, що низькі позиції рейтингу є результатом недостатнього рівня фінансування освітньої галузі, зокрема, фінансування в основному лише захищених статей, що в підсумку дестимулює розвиток та посилення якісної складової процесу функціонування закладів

вищої освіти – спричиняє відтік «мізків за кордон» та знижує потенціальну можливість посилення конкурентоспроможності вищої освіти.

Аналізуючи витрати на вищу освіту в абсолютному виразі, спостерігаємо, що розмір витрат демонструє залежність із займаною позицією: високий ступінь витрат характерний для країн, що входять до ТОП-10 країн рейтингу Universitas21. І відповідно, із збільшенням фінансування бальна оцінка системи вищої освіти підвищується [4].

Таким чином, можемо спостерігати взаємозалежність між ступенем конкурентоспроможності вищої освіти, ранжуючи системи країн світу загалом, та рівнем фінансування. Окрім того, даним показникам притаманна висока залежність, підтвердження чого є результати попередніх досліджень [4].

Підсумовуючи, вважаємо, що одним із інструментів підвищення рівня конкурентоспроможності вищої освіти будь-якої країни є, насамперед, механізм впровадження ефективних моделей фінансування, що є, вкрай важливим для країн транзитивної економіки, включаючи Україну, через поглиблення співпраці між університетами, урядом та бізнесом у відкритому глобальному середовищі. Тому вивчення досвіду впровадження моделей фінансування зарубіжних країн є одним із першочергових завдань держави аби якомога ефективно адаптувати кращі практики до реалій власної економіки, цим самим забезпечити «розумний» підхід до ефективного управління вищою освітою загалом.

Література

1. Williams, R., de Rassenfosse, G., Jensen, P. and Marginson, S. ‘The Determinants of Quality National Higher Education Systems’, *Journal of Higher Education Policy and Management*, 35(6), 2013, pp. 599–611.

2. U21 Ranking of National Higher Education Systems [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.universitas21.com/article/projects/details/152/u21-ranking-ofnational-higher-education-systems>.

3. QS World University Rankings - Top Universities [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.topuniversities.com/system-strength-rankings/2016> www.universitas21.com/

4. Tsarenko, I. O. The impact of funding model on the development of higher education of Ukraine: challenges and opportunities / I. O. Tsarenko // *Modern tendencies of fiscal policy in European economic space: Monograph* / [A. Krysovatyu, O. Kyrylenko, O. Kneysler et al.] / edited by Doctor of Economics, Prof. Andriy Krysovatyu. – Ternopil: TNEU, 2017. – С. 112-120.